

C. CROP, MAKER VAN EEN 'LARGE CADGER' GELEGENHEIDSPIJP

door Jan Kwint

Inleiding

Gelegenheidspijpen zijn geproduceerd vanwege een bepaalde gebeurtenis. Een bekende oud-Hollandse gelegenheidspijp is die van het huwelijk tussen Frederik Hendrik en Amalia van Solms in 1625, waarbij de gezichten van de beide echtelieden op de ketel van de pijp te zien zijn. Gelegenheidspijpen zijn voor pijpenmakers door de jaren heen populaire artikelen geweest om hun kwaliteit te kunnen tonen.

De gelegenheidspijp die in dit artikel beschreven wordt, is er een van Engelse makelij en vervaardigd door C. Crop uit Londen. De pijp dateert uit 1862, het jaar dat in Londen de "International Exhibition" wordt georganiseerd. Op deze wereldtentoonstelling hebben o.a. pijpenmakers uit verschillende landen hun ambachtelijke producten getoond.

Maker van de kleipijp

C. Crop staat voor Charles Crop, geboren in 1822 te Stepney, Londen. Zijn vader, die geen pijpenmaker was, stichtte de Crop company in 1820 aan de 36 Great James Street, Bloomsbury, Londen. Charles Crop specialiseerde zich in het maken cq. ontwerpen van kleipijpen. Zijn designs zijn geregistreerd in de "Register of Patented Clay Tobacco Pipes". Charles Crop produceerde in 1840 de eerste serie kleipijpen. Hij was toen 18 jaar.

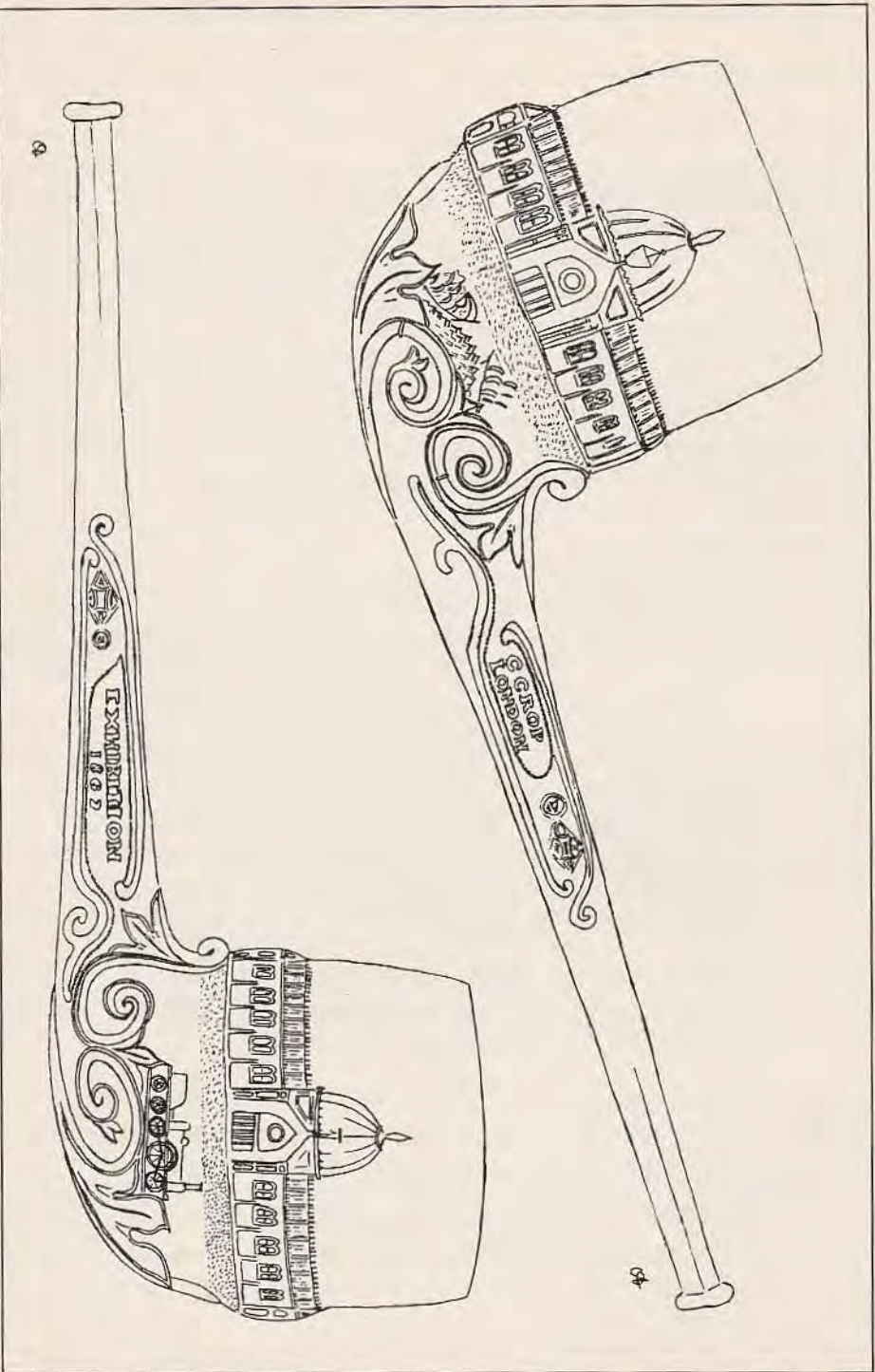
Charles Crop trouwde en kreeg drie zonen, te weten: John, Charles en Samuel. De drie zonen traden in het voetspoor van hun vader en produceerden ook kleipijpen. In 1870 richtten de vader en de zoons een onderneming op onder de naam: "Charles Crop & Sons" aan de 52 Brooksbys Walk, Homerton, Londen. Het is niet duidelijk of dit bedrijf ontstaan is vanuit de Crop company die de vader van Charles Crop senior 50 jaar eerder had opgericht!

Charles Crop senior overleed in 1883 op zestigjarige leeftijd. De drie zonen hebben de productie van kleipijpen voortgezet en in 1924 sloot de firma haar deuren. Einde van het Crop-tijdperk.

Decoratie van de kleipijp

De kleipijp in dit artikel is vervaardigd in 1862, het jaar waarin de wereldtentoonstelling in Londen werd georganiseerd. De pijp beeldt op de staande kop het "International Exhibition Building" aan de Cromwell Road, South Kensington, te Londen uit. Deze pijpen worden ook wel "Giants" genoemd vanwege de afmeting. Een tweede naam is "Four hours smoking": vier uur rookgenot. Een derde naam voor dit soort pijpen is "Large Cadger Pipe" : de grote bedelaarspijp.

De ketel staat onder een hoek van circa 85 graden ten opzichte van de

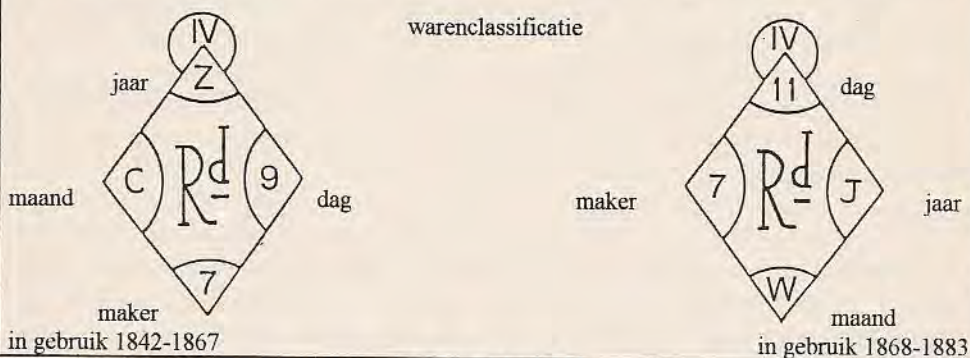

Afb. 1 "Giant" van C. Crop: International Exhibition van 1862

steel. De ketel is gedecoreerd met watergolven met aan de ene zijde twee (stoom)boten en aan de andere zijde een stoomlocomotief (afb. 1). De maker heeft aan de ene zijde van de steel de firmanaam "C. Crop" en "London" aangebracht, terwijl aan de andere zijde van de steel "Exhibition" en het jaartal "1862" zijn aangebracht. Tevens is de pijp aan beide zijden van de steel voorzien van een soort ruit, dat een wapen voostelt. De ketel heeft een hoogte van ca. 65 mm en een inwendige doorsnede van 37 mm. De totale lengte van de pijp bedraagt va. 180 mm. De pijp is niet voorzien van een hiel. Het "International Exhibition Building", dat op de ketel van de pijp is afgebeeld, is een groot gebouw met een glazen koepel, dat op de Cromwell Road in Londen staat, waar de tentoonstelling gehouden werd. Wat opvalt, is dat er aan de ene zijde van de ketel 4 traveeën (raampartijen) afgebeeld zijn, terwijl er aan de andere zijde 5 staan afgebeeld. De reden hiervan is niet geheel duidelijk. Misschien zijn de persmalhelften door verschillende mallenmakers vervaardigd. Op afbeeldingen uit literatuur blijkt, dat het gebouw in spiegelbeeld is opgebouwd met aan beide zijden evenveel traveeën.

SLEUTEL VOOR DE DIAMOND REGISTRATION MARKS

Het merk in de vorm van een ruit werd bij het Brits Patent Bureau gebruikt van 1842 tot 1883.

JAARLETTER

1842 X	1847 F	1851 P	1855 E	1859M	1863 G	1867 T	1871 A	1875 S	1879 Y
1843 H	1848 U	1852 D	1856 L	1860 Z	1864 N	1868 X	1872 I	1876 V	1880 J
1844 C	1849 S	1853 Y	1857 K	1861 R	1865 W	1869 H	1873 F	1877 P	1881 E
1845 A	1850 V	1854 J	1858 B	1862 O	1866 Q	1870 C	1874 U	1878 D*	1882 L
1846 I									1883 K

*1-6 maart 1878 W

MAANDLETTER VOOR BEIDE PERIODES

A = december	E = mei	K = november (en december 1860)
B = oktober	G = februari	M = juni
C of O = januari	H = april	R = augustus (en 1-19 september 1857)
D = september	I = juli	W = maart

Afb. 2 Tabellen

Datering van de kleipijp

Het wapen dat op beide zijden van de steel is aangebracht, stelt de "Registration diamond" voor en is voorzien van bepaalde tekens, die de klasse (IV) van de goederen alsmede de datum waarop de pijp bij het patentbureau geregistreerd is, aangeven (afb. 2).

Na nauwkeurige bestudering van de ruit blijkt, dat het bovenste teken de jaarletter "O" is, wat staat voor het jaar 1862. De "M" en het getal 17 aan de zijkanten van de ruit geven respectievelijk de maand en de dag aan. In dit geval is de letter "M" de maand juni.

De pijp is geregistreerd op 17 juni 1862. Het onderste getal in de ruit is de 7. Dit getal staat voor de maker en blijkt Charles Crop te zijn.

Exhibition met betrekking tot de kleipijp

Om producten aan de man te brengen is men heel vroeg op het idee gekomen om beurzen te organiseren. Deze stimuleerden de verkoop zowel direct als indirect. Beurzen promoten namelijk een product alsmede het bedrijf, dat het product verhandelt en/of produceert. De eerste exhibition die in Engeland georganiseerd werd, was in 1756-1757 door de "Society of Arts", waarbij bedrijven prijzen kregen uitgereikt voor de beste uitvindingen in die tijd.

In navolging van Engeland werden spoedig ook door andere landen dergelijke beurzen georganiseerd. In 1798 is een dergelijke beurs in Parijs gehouden voor alle takken van de toenmalige industrie. Dit werd een groot succes en daarom werd in hetzelfde jaar weer een beurs georganiseerd. Hierna werd het gebruikelijk om overal ter wereld dergelijke beurzen te tot stand te brengen.

In de tweede helft van de 19e eeuw ontstonden er drie soorten *exhibitions*: de *industrial*, de *universal* en de *historical exhibition*. De laatste was enorm populair in de Verenigde Staten van Amerika. Zo zijn er tal van tentoonstellingen georganiseerd. Die van 1862 was een *industrial exhibition*. Op de ene zijde van de kop staan zoals eerder vermeld twee (stoom)boten en aan de andere zijde een stoomlocomotief. Stoom was in die tijd het middel om machine-elementen aan te drijven, en het is dan ook niet verwonderlijk, dat in die tijd zo'n exhibition georganiseerd werd. De pijp die Charles Crop in 1862 vervaardigde, heeft betrekking op de *Industrial Exhibition*.

Op deze exhibition hebben meerdere pijpenmakers hun kunnen getoond. Tevens werden tijdens deze beurs ook pijpen vervaardigd. Bekend is, dat ook Hollandse pijpenmakers deze tentoonstelling gebruikten om hun handel aan te prijzen. Bekende namen zijn: J. Prince & Co, P.J. van der Want, B. Maas en Sparnaay & Zn. Ook Franse pijpenmakers waren aanwezig op de International Exhibition, waaronder C. Duménil-Leurs, L. Fiolet en Gisclon. België was eveneens vertegenwoordigd door D. Barth uit Andenne.

In de tweede helft van de vorige eeuw zijn er meer "Giants"pijpen geproduceerd. De Engelse pijpenmaker W.T. Blake heeft een bijna identieke pijp vervaardigd, waarop hij het "Chrystal Palace" heeft uitgebeeld. Dit was het gebouw waar de eerste wereldtentoonstelling in Engeland georganiseerd werd door de "Royal Society of Arts" in 1851.

De wereldtentoonstelling van 1862 in het International Exhibition Building moest drijven op de successen die in het Chrystal Palace plaatsvonden. Het kassucces viel echter tegen, omdat kort voor de opening van de exhibition prins Albert kwam te overlijden. Het Chrystal Palace is in november 1936 door brand totaal verwoest.

Dank gaat uit naar Pleter Oosthuizen, antiquair te Londen, voor de kleipijp die nu in mijn collectie is en de waardevolle informatie. Anne van Wijngaarden voor het tekenen van de pijp. Verder dank aan Lodewijk van Duuren en Fred Tymstra.

BRONNEN

- Hammond P.J. Registered patented clay tobacco pipes
- Duco, D.H. De tabakspijp als oranjepropaganda
- Duco, D.H. De Nederlandse kleipijp, handboek voor dateren en determineren
- Duco, D.H. Jaarverslag ICON 1977
- Duco, D.H. Pijpelijntjes, jaargang 5, nr. 1
- Exhibition Catalogue, London, 1862

AANBOD LITERATUUR

- Loewe, Walter: Petum Optimum. Norma Publishers, Boras 1990. Jubileumuitgave van Swedish Tobacco Company t.g.v. 75-jarig bestaan. Engelse tekst. Illustraties in kleur. Fl. 50,-

Te bestellen bij: J. Engelen

- Niemeijer, Th. E., e.a. Niemeijer's Adviezen voor Pijprookers, Groningen, 1942. Met kleurenillustraties van E. Doeve.
- Brongers, G.A. Tabakorama. Inleiding tot de geëxposeerde voorwerpen op de tentoonstelling over de geschiedenis van de tabak en het tabaksgebruik sinds de ontdekking van Amerika georganiseerd ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van Theodorus Niemeijer n.v. Groningen.
- Brongers, G.A., Pijpen en tabak. Uitgeversmaatschappij C.A.J. van Dishoeck, Bussum, 1964.
- Frank, J.A./G.A. Brongers, Pijpenbrevier. Ad. Donker, Rotterdam, 1973.
- Hoff, Ron van 't, Pijpen en pijptabak. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen, 1980.

Voor wie interesse heeft: Ferrie Kompier, adres zie binnenkaff.